

---

elfelejtett magyar versek

WEÖRES SÁNDOR ANTOLÓGIÁJA

Ismeretlen szerző (1580 körül?)

AZ VILÁGHOZ SZABOTT ÉNEK

Vissza jár az idő, a világ elfordult,
Az ég mindenestül az föld alá szorult,
Tenger az egeknek homályában borult,
Még ilyen nagy csoda nem hallatott sohult.

Csillagok az földön, vadak égen járnak,
Halak az erdőben, fák alatt sétálnak,
Kősziklák vizeken kedvekre uszkálnak,
Az levegő égben gályák hajózkálnak.

Vert viszen veretlent, vak épszemőt vezet,
Sánta futhat jobban, ép láb mankón mehet,
Rák jó lovat kifut, bolha vaját győlthet,
Ha már pór és paraszt nemessel feltehet.

Egér vadmacskát fog, galamb ölyvet kerget,
Úrge fog rákokat, cinege sast mellyeszt,
Kappan gerényt eszik, bárány farkast emészt,
Szunyog zugásából teve szenved nyögést.

Kövi hal vidrát rág, legyek fognak fecskét,
Tyukfi kányát elkap, beteg doctort gyógytét,
Kigyó gólyával él, méh praedál nagy medvét,
Az rongyos cifrán jár, kopasz festi fejét.

Az poros utakon kompon hajózkálnak,
Hajósok vizeken fataligán járnak,
Békót penget lába az szép szabadságnak,
Az rabság ott sétál, hol tetszik magának.

Az tenger porrá lesz, Aethnán megfagy az tűz,
Hajós maga után Dunán nagy csapást üz,
Ha kard sisakot ront, pőrücek darázst elüz,
Balsamumnál kedvesb ama rut vargabüz.

Az szabó törvényt szab, timár armálist ir,
Mint az pudli farka olyan az nemes vér,
Kovács bocskort csinál, ötves nagy vasat vér,
Mind az kettő, higyjed, egy jó batkát nem ér.

Varga varr tanácsot, az szücs megcsinálja,
Az ország törvényét takács magyarázza,
Gombkető és barbély azt deliberálja,
Bolond ember azért, valaki megállja!

Csiszár, csizmadia az Tripartitumot
Talpbőrre foldozza az nagy decretumot,
Bárddal faragja ács privilegiumot,
Hát ki becsülje meg az illy statutumot?

Az pór itt elébb ül az uri rendeknél,
Az ultimus status feljebb az elsónél,
Jobbágy birságot vet urára ezeknél,
Ama füzfa polgár kedvesebb nemesnél.

Mennyi bátorság van polgárok szívében,
Hány réf okosság van polgárok fejében,
Mennyi igaz garas prokátor zsebében:
Annyi igazság van ezek törvényében!

Mint szekér hat ökret, hintó hat lovat huz,
Nyul mint agarat üz, szarvas ugy vadászt nyuz,
Vagymint márványkőből lehet fekete tyuk,
Ugy érti az dolgot az ultimus status.

Disznónak az moslék, nem az finum gyömbér,
Agg ebet sem illet festett hintó szekér,
Az számár hátára arany nyereg nem fér;
Vedd jó néven eztet, az ki vagy nemes vér.

A Werbőczy-párt dühe a lázongó köznép ellen. Kontrasztos kifejezőmódja mégis erőt ad ennek a versnek. Abszurditással ábrázolni a felfordult világot: az angol, francia, skandináv stb. népköltészetből egyaránt ismerős.

Forrás: Endrei Zalán: A régi magyar költészet remekei, Bp. 1903., 137. lap.

Ismeretlen szerző

KÁTAI MIHÁLY SÍRFELIRATA 1606

Én Kátai Mihály, világnak nagy példa,
Az Epicurusnak voltam tanítványa,
Sardanapalusnak követője s társa,
Bacchusnak, Venusnak, Voluptasnak fia.

Az Istennek nevét nyilván káromlottam,
Mulandó jószágért hitem megtagadtam,
Ellenségnek hazám s nemzetem eladtam,
Velem jól tett uram méreggel itattam.

Az élő Istennek olvastam könyvéből,
Hogy ha ki elhinné magát, haragjából
Nyakra főre jönne le az uraságbul:
De ezt csak gunyoltam nagy kevélységemből.

Azért mind ez világ rajtam tapasztalja,
Hogy szent igaz légyen az Istennek szava,
A mit érdemlettem, ihol azt megadta,
Itt nyugszom, vagdalva diribrül darabra!

Kátai Mihály: Bocskai István fejedelem udvari orvosa. Urának halála után azzal vádolták, hogy megmérgezte, s ezért elevenen szétkaszabolták.

Kiírtam: Endrei Zalán: A régi magyar költészet remekei, Bp. 1903., 88. lapon.

A Kátai-sírfelirat Eckhardt Sándor szöveggyűjteményében is megtalálható több változatban; a variációk közti eltérések csekélyek.

Ismertlen szerző (1600-as évek második fele)

JÁSZSÁG KUNSÁG

Jászság, Kunság mentiben szarkák kodácsolnak,
Az Berényi malomban verebet patkolnak,
Szeged mellett borosztján baglyok furulyáznak,
Érken, Mérán a gyikok bojnyik táncot járnak.

Jákóhalmán a vargák ködmönt köszörülnek,
A szomszédban Jász-Dózsán csak el nem rémülnek,
Pusztá-Szikszón Győr mellett mentét fűrészlőnek,
Esztergomnál s Kisbéren csontokat őrlőnek.

Forrás: Endrei Zalán könyve, 134. lap.

Ráday Gedeon (1713—1792)

AZ FELETTÉBB SZOKÁSBA JÖTT ORCAFESTÉS ELLEN DORILISRÓL

Festi magát Dorilis, noha színes úgy is eléggé,
De nem elég színes a maga tükre szerint.
Melly mellett órákig is ül, nincs vége se hossza.
Hogyha kenőcseivel kezdi vakolni magát.
Gyorsan azonba repül a visszahozhatlan idő is:
Már délhez közelít, ő csak ül, a keze jár,
Olykor ugyan felkél, sétál is lába; de hordja
Kézi kicsiny tükkrét akkor is ujja között,
Tartván azt szeméhez, üvegének kéri tanácsát,
Nem hagyja-é valahol asztali tükre hibát:
Hogy soha még gyönyörűbb nem volt; hogy angyali szépség;
Hizelkedni tanult tükre nagyitva hazud:
Illeti csók érte; de talál még is maga, mellyet
Szinleni még szebben s még igazítani kell:
„Még nem elég kéksége vagyon itt ennek az érnek,
Még ide kell rózsa, még ide több lilium,

Még kláris szint is nem adék eleget ajakimnak,
 Nincsen elég feketén festve szemöldököm is.”
 Mindaddig kendőzi magát, míg lesz csupa lárva,
 S a természeti kép, mázza miatt, elenyész.
 Nem hiszem azt, hogy szebb; tudom azt, hogy szép vala,
 mig nem
 Sebbitette magát pacsmagolásaival.
 Fesd ugyanis magadat, ha korán ráncokba szedődni
 S még fiatal korban agg banya lenni szeretsz.

Endrei Z., 187. lap.

Barcsay Ábrahám (1742—1806)

A TÉLNEK KÖZELGETÉSE

Éjszakai szeleknek süvöltő zugása,
 Halovány erdőknek levele hullása
 Jelentik, hogy nincs már ősznek maradása
 És hogy télre hajlik esztendő forgása.

Hideg ködök ülnek bércek tetejére,
 Hóharmatok szállnak rétek zöldségére,
 Pán siet telelő barlang fenekére
 S sziklás tanyájának nyugovó helyére.

Nyögő Dryadesek bujdosva lézengnek,
 Tiszta patakokat mindenütt keresnek,
 De mulató helyet sehol sem lelhetnek,
 Ők is majd menedék helyeken rejteznek.

Az ősz bucsut vévén, szőlőhegyeinkről
 Utolsó koszorut fon még kertjeinkről,
 S nem lévén mit gyűjtsön meddő mezeinkről
 Könyves szemmel indul pusztá völgyeinkről.

A tél pedig ülvén jeges fellegekre,
 Előbb birodalmát terjeszti hegyekre,
 Onnét fagyat küldvén lapályos téerekre
 Halált látszik hozni egész természetre.

E változás képe rövid életünknek,
 Melyben végét érven hanyatló őszünknek,
 Hó fedi tetejét fonnyadott fejünknek,
 S meghül minden része aggott tetemünknek.

Alig emlékezünk tavasz rózsáiról
 S mult nyáron aratott mezők kalásziról,
 Csak álmodunk éltünk legszebb napjairól,
 Midőn csókot szedtünk Chloris ajakiról.

De melly kinos árnyék bágyasztja lelkemet?
 Mult idő s jövőndők fásasztják elmémet,
 Mert ha megvizsgálom valóban szívemet,
 Csak a jelenvaló teszi életemet.

Forrás: Endrei Z., 190. lap.

Kis János (1770—1846)

NYÁRI ÉJSZAKA

Csendes éjszakán járkálok
S hány varázslatot találok.
Gyenge szelek,
Falevelek
Hold-beszélgetést susognak,
Távol patakok zuhognak.

Árnyak árnyat ölelgetnek,
Mint akik híven szeretnek.
Hegyek, völgyek,
Fenyők, tölgyek,
Merre hold sugári hatnak,
Csuda képeket mutatnak.

Mik laknak itt? halmok, térek,
Gnómok, szilfek vagy tündérek?
Mint bujkálnak,
Hogyan válnak
Széppé, semmivé kényekre?
Mint építhetnénk ezekre?

De fenn, az ég üregében,
Csillagok dicső fényében
Változatlan
Határtalan
Hűség ragyog, nem vak kényen,
Hanem örök szép ösvényen.

Alatt képek jönnek-mennek,
Fenn nyomos hely van mindennek.
Égi fények,
Szép remények
Vagytok ti kétes szívemnek
S útmutatók életemnek.

Berzsenyi Dániel idézi a „Kritikal levelek”-ben.

JEGYZET:

Bata Imrével nekifogtunk a régi magyar költészet félig-meddig elfelejtett remekművei újra-felfedezésének. Kiadvány készül belőlük, mely majd valószínűleg körülbelül ötszáz verset tartalmaz. Egyelőre úgy ötven költemény közül emeltem ki ezt a néhányat. Több kor, több stílus szólal bennük máris. De még a munka elején vagyunk; a végén fog kiderülni, hogy a magyar líra milyen sokhangú, sokarcú.